

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska

číslo 2 / 2021 / ročník XXXI

STÁLÁ EXPOZICE

***Historie Mariánské Týnice a mariánský kult:**

- osudy po zrušení kláštera
- obnova a rekonstrukce na přelomu 20. a 21. století

- mariánské poutní místo

***Baroko a jeho svět – Jan Blažej Santini - Aichel**

***Raně středověké obydlí, archeologické nálezy**

***Kultura a vzdělanost severního Plzeňska:**

- veduty a vyobrazení sídel, kaple jako liturgický prostor, školní třída, galerie světců, oratoř a liturgické předměty, umělecké vybavení prostředí společenských elit 19. století

***Národopis severního Plzeňska:**

- lidové zvyky, návěs s kaplí a včelařství, selská jizba a komora, stodola, kovárna, slévárna litiny

***Města, spolky a řemesla severního Plzeňska:**

- řemeslnické dílny a obchody
- kuchyně 30.–40. let 20. století
- hostinec

***Kostel Zvěstování Panně Marii:**

- rekonstruovaná památka vrcholného baroka
- obnovená kupole a interiér s freskovou výzdobou

***Západní ambit** s freskovou výzdobou F. J. Luxe a barokní zahrada

***Východní ambit** s freskovou výzdobou Jana Spěváčka a „Sto let obnovy Mariánské Týnice“

VÝSTAVY

PETR BRANDL–restaurované obrazy–Zavraždění sv. Václava, Smrt sv. Isidora, Stětí sv. Barbory

/ kostel Zvěstování P. Marii – časově neomezeno

•Karel Franta (1928 – 2017)

– výběr z díla, 29. 6.– 5. 9. 2021 / refektář

•Květa Monhartová - obrazy

29. 6.–5. 9. 2021 / kostel

•90 let Spolku hradu Krašov

prodlouženo do 31. 7. 2021 / ambit

•Zmizelé Kralovicko

14. 9.–31. 12. 2021/ kostel

•Ze starého školního kabinetu

14. 9.–31. 10. 2021 / refektář

DALŠÍ AKCE

•S hudbou za památkami

Plzeňského kraje a Radost v baroku
3. července a 21. srpna 2021

•Mariánská pouť a Den Evropského

dědictví 5. září 2021

•Noc v muzeu 17. a 18. 9. 2021

•Den krajů 28. 10. 2021

•Podzimní oživlá prohlídka v muzeu

30. 10. 2021

PROGRAM AKCÍ SE MŮŽE
ZMĚNIT V DŮSLEDKU
KORONAVIROVÝCH
OPATŘENÍ. SLEDUJTE PROTO
WEBOVÉ STRÁNKY MUZEA:
www.marianskatynice.cz
www.facebook.com/marian-skatynice

ÚVODEM

Často jsme Vás, milí čtenáři, informovali o probíhající dostavbě východního ambitu kostela Zvěstování Panně Marii v Mariánské Týnici. Nyní, po jeho dostavbě, zbývá zmínit slavnostní události. Dne 5. června 2021, za přítomnosti starosty města Kralovice, Ing. Karla Popela a početných přítomných, byla otevřena doprovodná výstava, pojmenovaná „Sto let obnovy Mariánské Týnice 1920–2020“.

Návštěvníci, procházející areálem zařicím novotou, mají možnost díky textům i bohatému obrazovému materiálu pomyslně putovat historií, obdobími, které ukazují na totální destrukci i záchranu vzácné památky, jež dnes díky šťastným okolnostem a třem dekádám intenzivní obnovy opět září do krajiny Kralovicka jako vzácný barokní klenot. Lze si jen položit imaginární otázku: „Co by tomu řekl například architekt Hanuš Zápál, kdyby dostal hodinovou propustku z věčnosti na procházku okolo zachráněné stavby?“

Mariánská Týnice má nyní podobu, kterou jí v původních plánech vtiskl Jan Blažej Santini-Aichel. A návštěvníci, kteří nyní, na začátku léta, prochází areálem si mohou vybrat, kde stráví většinu své návštěvy. Zda v expozici muzea v probošství, v západním ambitu uprosřed barokní zahrady, v novém východním ambitu, sledováním umu stavitelů nebo stoletého příběhu památky či v kostele při vlastním rozjímání.

Druhé číslo Vlastivědného sborníku připomíná vzácnou návštěvu kardinála Mons. Dominika Duky OP, který 1. 7. 2021 požehnal novým kaplím ambitu, přináší ovšem mj. i zmínku o nově postavené kapličce v nedalekém Bučku. Stavba zdánlivě malá, přesto také důležitá pro upevnění tradic regionu. Jiné příspěvky zmiňují nové publikace, jsou sondami do místopisné historie.

Přejeme Vám pohodový čas, vážení čtenáři, příjemné čtení a jen radost ze života.

Vaše redakce

PŘEDPLATNÉ A OTEVÍRACÍ HODINY V KNIHOVNĚ

Vážení předplatitelé, těm, kteří dosud neuhradili částku za Vlastivědný sborník pro rok 2021 připomínáme, že cena zůstává stejná tj. 116,- Kč včetně poštovného. Platbu prosím uhradte na účet 0003234371/0100. Při platbě uvádějte vždy Váš variabilní symbol. Je napsán na štítku u adresy. Úhradu je také možné složit v pokladně muzea. Pokud se chcete stát novým abonentem, kontaktujte nás.

Knihovna muzea nepřestává po-

skytovat služby široké veřejnosti, byť omezené v rámci vládních opatření, která se často mění. Aktuální informace Vám rádi sdělíme telefonicky na číslech 373 396 410, 373 397 991 nebo e-mailem. Badatelům a čtenářům je k dispozici on-line katalog, který naleznete na našich webových stránkách www.marianskatynice.cz v sekci knihovna. V současném knižním fondu nabízíme čtenářům šestnáct tisíc titulů. Za rok 2020 přibylo 187 nových knih.

UDÁLOSTI OBRAZEM

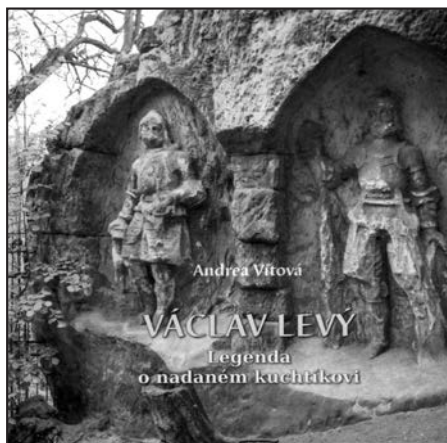

1–9) Požehnání kapli nově dostavěného východního ambitu v Mariánské Týnici se konalo dne 1. července 2021. Slavnostní obřadu za přítomnosti početných hostů, včetně veřejnosti, se ujal biskup Plzeňské diecéze Mons. Tomáš Holub, dostavěnému východnímu ambitu požehnal arcibiskup pražský, kardinál Mons. Dominik Duka OP, který si také se zájmem prohlédl barokní areál i expozici muzea a vyjádřil obdiv nad dokonanou obnovou památky.

■ Radovan Lovčí

Knižní životopis sochaře a uměleckého řezbáře Václava Levého (14. 9. 1820 – 29. 4. 1870), rodáka z Nebřezin u Plas, uveřejnila v roce 2020 bohemistka Mgr. Andrea Vítová, Ph.D., pracovnice Ústavu pro českou literaturu AV ČR v Praze. 160-ti stránkové dílo, vydané v reprezentativní podobě Městem Liběchov v nakladatelství Petr Prášil – BARON v Hostivici, doprovází bohatá černobílá i plnobarevná dokumentace.

Levý, který pocházel z našeho regionu, patří ke známým osobnostem české umělecké tvorby 19. století. V dětství a raném mládí sice postrádal odborné vedení, díky svému geniálnímu nadání a podpoře různých přátel (mj. Karla Purkyně) a mecenáše Antonína Veitha, velkostatkáře, podnikatele a majitele zámku v Liběchově na Mělnicku, však později získal možnost dalšího uměleckého růstu i tvůrčí realizace. Na Veithovo panství se přitom původně dostal v pozici kuchaře, čemuž odpovídá podtitul již řečeného knižního díla dr. Vítové: *Václav Levý. Legenda o nadaném kuchtíkovi*. Teprve díky Veithovi směl začít oficiální akademická studia a roky 1845–1849 strávil na mnichovské Akademii pod vedením tehdy proslulého profesora Ludwiga Schwanthalera. Část 50. a 60. let pak prožil v Římě, kde vytvářel na zakázku četná díla a zaujal svým umem samotného papeže Pia IX. Traduje se, že když mu papež coby

Titul publikace.

poctu nabídl k políbení svoji ruku, prostý Levý, jenž nebyl obeznámen s některými zásadami etikety, papeži namísto polibku rovněž podal pravici a srdečně a dlouze mu rukou zalomcoval. Poslední roky svého života, která poznamenalo jaterní onemocnění (Levý zesnul v nedožitých padesáti letech věku), trávil v Čechách, kde některé zakázky ztvárňoval společně se svým nejnadanějším žákem – dnes neméně legendárním Josefem Václavem Myslbekem.

Levý kromě řady samostatných soch i sousoší ztvárnil některé motivy přímo do pískovcových skal, ať již v okolí Liběchova či obce Želíz. Také jejich popisu a rozboru se dr. Vítová věnuje ve své monografii a s lítostí dodává, že nekvalitní pískovec, vlhkost, přírodní procesy i devastační zásahy návštěvníků ve-

dou v součtu k tomu, že tato díla bohužel vezmou v průběhu času neodvratně za své. Osobně však věřím tomu, že to budou nakonec moderní technologie, které umožní daným dílům přežít i v budoucnu, i když třeba jen ve virtuální podobě, která se posléze může stát zajímavou součástí muzejních expozic. Autorka věnuje dostatek pozornosti taktéž Levého společenským kontaktům a známostem s významnými osobnostmi své doby (F. M. Klácelem, Filipem Čermákem Tuchověřickým, Janem Nerudou a jinými) i historikům a příběhům, které o něm mezi přáteli kolovaly a jež pomáhají lépe porozumět jeho svérázné povaze.

V závěru je upomenuto loňské červnové sympozium několika českých sochařů, kteří z podnětu města vytvořili k počtě V. Levého řadu pískovcových soch. Realistickému zpracování dal přednost karlovarský rodák, působící v Kozojedech na severním Plzeňsku, Bartoloměj Štěrba, jenž zde zpracoval mimořádně zdařilou umělcovu bustu. Za její pozoruhodný rys pokládám zvláště výraz tváře i očí, v nichž se výstižně zračí Václavův svéráz i jeho snivost a uníkáni do vlastního vnitřního světa.

Kniha si klade zároveň propagační cíle a na pozadí umělcových prací chytře propaguje také krajinu Liběchova s okolím. Méně prostoru bylo v díle věnováno Levého životu na jeho rodném severním Plzeňsku. Nevyužity zůstaly některé vzpomínkové črty z prvorepublikového Kralovického obzoru a už vůbec se v knize neobjevuje informace o sochařově spo-

jení s kožlanským rodem Benešů. U nich Levý jeden čas sloužil a vytvořil pro ně i některá drobná umělecká díla (jež se ale bohužel podnes nedochovala), jak uvádí ve svých knihách starší bratr prezidenta Edvarda Beneše Vojta. Benešovi si Levého nesmírně cenili, a nežli se stal Edvard spoluzakladatelem čs. státu a jeho druhým prezidentem, byl Levý v očích již řečené rodiny jednou z nejvýraznějších postav města Kozlany, ne-li tou nejvýznamnější.

Autorka knihy pracuje s velkým množstvím tištěných pramenů a literatury. Ne každý historik by byl ochoten projít tak rozsáhlé množství článků, knih a statí a dílčí prameny by možná zredukoval, zvláště v čase různých grantů, které badatele nutí především dokončit dílo, a ne pečlivě nastudovat veškeré pramenné podklady. Proto lze určitá opomenutí odpuště. Překvapivé je u akademického pracovníka nevyužívání archivních fondů, které mohly odhalit různá další zajímavá fakta. Publikace si ovšem klade především popularizační cíle, a tak lze tento svojský badatelský přístup pochopit na podkladě autorského záměru.

Každopádně dr. Vítová vytvořila zdařilé a atraktivní knižní dílo, jež ale s ohledem na jiné možné a nevyužité prameny i celkový rozsah knihy jistě neříká své poslední slovo a dává prostor též dalším pisatelům, aby Levého připomněli v budoucnu znovu, z jiných úhlů pohledu a v mnohem zevrubnější a odbornější, byť pro širší publikum možná méně atraktivní podobě.

■ Radovan Lovčí

Ve třetím čísle Vlastivědného sborníku z roku 2016 jsem upozornil čtenáře na anglickojazyčné vydání paměti příslušníka třetího odboje a rodáka ze severočeské Mnetěše Josefa Vovese (4. 3. 1922 – 12. 12. 2018), který byl napojen na skupinu odbojářů spojených s kauzou „Praha-Žatec“ (nazývanou též „Akce Norbert“ či „Jebavého puč“). Tyto paměti, sepsané ve spolupráci s profesionálním publicistou Williamem R. Neagusem, vyšly v roce 2018 též česky. Stalo se tak ovšem bez větší pozornosti veřejnosti i historiků, a také proto je připomínám.

Jádro již zmíněné skupiny Praha-Žatec, k němuž patřil Josefův bratr Jiří, plánovalo v březnu 1949 vyvolat s pomocí několika vojenských posádek převrat proti komunistům. Do tohoto plánu byli zasvěceni i někteří důstojníci v Kralovicích a po rozkrytí celé akce Státní bezpečností skončili před soudem, který část odsouzených poslal na smrt a většinu pak udělil dlouhé tresty odnětí svobody.

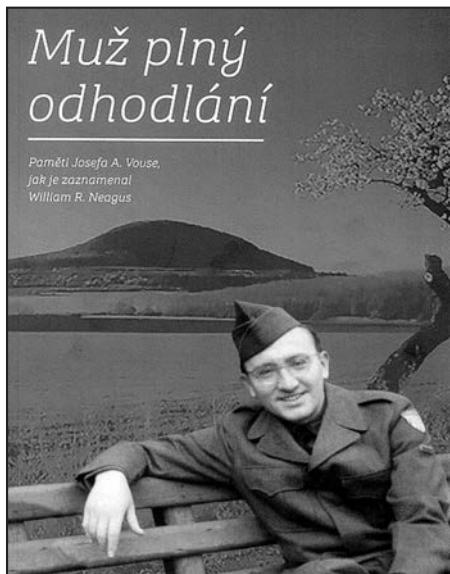
Josef měl na rozdíl od svého bratra Jiřího větší štěstí, neboť před zatčením stihl včas uprchnout, a to v podstatě na poslední chvíli, kdy už pro něho přicházeli policisté do jeho obydli v Žatci, kde s bratrem Jiřím vedl tzv. Nádražní restauraci. Radou, kudy utíkat, mu byl přítom nápomocen i kralovický římskokatolický kněz Václav Vinš, s nímž se nedlouho před zatčením osobně setkal a který nakonec rovněž uprchl za hranice. (Oba muži se později osob-

Josef Voves.

ně potkali v táboře pro uprchlíky v Eichstättu.)

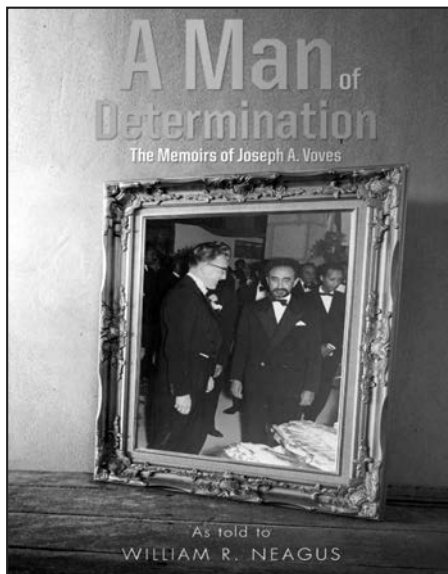
Jiří Voves (16. 1. 1910 – 13. 7. 1959) jako jedna z klíčových postav celé akce padl do rukou StB. Nebyl sice odsouzen k trestu smrti, nýbrž „pouze“ k doživotí, náročné vězeňské podmínky však zaplatil nejprve svým zdravím a posléze i životem. Amnestie z roku 1960, během které byli mnozí političtí vězni omilostněni, se nedožil. Dlouholetého trestu (18-ti let nepodmíněně) se dočkal také jeho prostřední bratr Antonín (17. 1. 1908 – 4. 6. 1983), úředník Okresního národního výboru v Plasích, který byl zatčen později a jenž se ke své škodě neodhodlal k útěku přes hranice. Nepokládal se za člena jádra odbojové skupiny, podobně jako Josef si přisuzoval jen úlohu pomocníka a za minulého režimu byl nucen svůj podíl na celé akci umenšovat a distancovat se od něj. Obsáhlé vyšetřovací

Titul českého vydání knihy.

protokoly i výpovědi dalších obžalovaných deponované v Archivu bezpečnostních služeb však ukazují, že si dobře uvědomoval, co činí, a že ho lze pokládat za plnohodnotného účastníka třetího odboje. Původní předpoklad, že režim Antonína uvěznil a odsoudil ze msty spíše coby náhradní oběť, namísto uprchlého Josefa, tedy neobstojí. Josef naproti tomu své účinkování v odboji (i v knize) umenšoval ze skromnosti. Činil tak při osobních kontaktech se mnou i jinými historiky. Za skutečné odbojáře totiž pokládal ty, kteří byli do akce zasvěceni nejvíce (a tvořili její řídicí centrum), včetně bratra Jiřího, jenž byl pro Josefa i Antonína respektovanou a uznávanou autoritou.

Větší část knihy o 185 stranách, přeložené Adamem Hoškem a Ester Prokešovou a vydané roku 2018 pražským powerprintem, popisuje Josefovy osudy v pozdějších životních ob-

Titul amerického vydání knihy.

dobích. Samotnému třetímu odboji není v díle věnováno mnoho prostoru. I tak jde o cenné čtení o odvážném muži, který se nebál životních výzev, za dobrodružných okolností procestoval část Afriky, působil jako úspěšný ředitel jednoho z etiopských hotelů, a dočkal se dokonce ocenění přímo od císaře Haile Selassie I. i možnosti stát se etiopským občanem s renomovaným společenským postavením. Voves však tuto možnost odmítl a dal přednost životu na Západě. Nakonec zakotvil v USA, kde se stal prosperujícím podnikatelem ve strojírenství a také uznávanou osobností angažovanou v dobročinných aktivitách řádu rotariánů či v českém krajanském hnutí. Na jeho životní cestě mu byly nápomocny nemalá odvaha, kuráž, pevná víra v Boha i značný kus štěstí, jež ho věrně provázelo během jeho pozemské pouti.

NOVÁ KAPLIČKA V BUČKU

■ Irena Bukačová

Mezi drobnými památkami, které jsou významným fenoménem české krajiny, jsme mohli 6. července 2021 přivítat kapličku ve vsi Buček, prastaré sídelní lokalitě na Kralovicku, o níž první zpráva pochází z roku 1250 jako o vsi Buk v majetku plaského kláštera. Převážně zemědělský kraj, jímž protéká několik místních potoků, z nichž osu tvoří Kralovický potok, na němž jsou jako korálky navlečeny staré české vesnice, jejichž půvab umocňují táhlá údolí, louky, lesy a pole, které jsou jejich příjemným okolím. Ves vystrídala od středověku řadu majitelů a patřila pánům z Krašova, z Kaceřova či plaskému klášteru. O jejich obyvatelích víme ze skromných písemných pramenů, že první jmenovitě uvedení osadníci, (Kaceřovský urbář 1558) odevzdávali naturální dávky žito, ječmen, oves, len, slepice, vejce a sýry a pět dní robotovali na žních a senoseči. Mnohé rody, tehdy zmíněné, jsou zde usedlé dodnes.

K Bučku patřily dva mlýny, které pracovaly převážně pro sedláky z okolí. Síť cest a pěšin protkávala krajinu, k jejimuž uspořádání patří rybníky, z nichž poslední Nový rybník vznikl v minulém roce za podpory Plzeňského kraje. K historii obce patří polygonální návesní kaple ušlechtilého zjevu, původně nepochybně zvonička, která podle nařízení Marie Terezie z roku 1751 musela být v každé vsi, aby hlas zvonu ohlašoval nejen pobožnost, ale současně nebezpečí požáru v převážně

*Slavnost v Bučku, 6. 7. 2021
(foto Adéla Kožíšková).*

dřevěné zástavbě, z níž se v Bučku zachovalo dosud několik památek. Dva polní křížky z 19. století na gruntech místních hospodářů připomínají osudy této krajiny stejně, jako pomník padlým z první světové války na návsi oplakává selské synky, kteří padli daleko od domova. Ve 20. letech se na Kralovicku prosadila nová forma víry, představovaná Československou církví a tradicí velkého českého mučedníka Jana Husa.

Také v Bučku se mu dostalo náležité úcty a místní pouť se dosud slaví 6. července, na výročí mučednické smrti tohoto hrdiny pravdy. Nová kaplička, postavená z iniciativy několika bučekých obyvatel, především paní Libuše Benešové a za podpory města Kožlany, jichž je Buček součástí od roku 1968, nese zvláštní poselství o naší době. Především o neutuchající síle paměti, smyslu pro jedinečné momenty i v nejnovější hi-

Žehnání nové kapličky v Bučku 6. 7. 2021 (foto Adéla Kožíšková).

storii, v době, v níž není lehké se orientovat při neustálé relativizaci hodnot. Hranolová kaplička s trojúhelným tympanonem je postavena s velkým citem pro tradici. V nice za umělecky tepanou mřížkou je zavěšen obraz českého zemského patrona Jana Nepomuckého, známého ikografického podání s Karlovým mostem v pozadí. Stojí u cesty, vedoucí k rybníku, tedy k vodě, s níž je tento mučedník spojován. Myšlenka zasvěcení je srozumitelná a zvolené místo láká k odpočinku na pevné dřevěné lavičce s nápisem: „Kde víra, tam láska, kde láska, tam mír.“ Přírozený cit pro umístění této kapličky je pohlazením po duši, bez ohledu na to, v jakém jsme rozpoloženi. Kaplička s pracovním označením koronavirová je i poděkováním za to, že jsme tuto nedávnou epide-

mii překonali. Jedinečné slovo Richarda Poláka, kralovického administrátora, spojilo ušlechtilé myšlenky obou českých mučedníků pro pravdu, Jana Husa i Jana Nepomuckého. Líbeznou atmosféru žehnání kaple doplnila nádherná melodie „Čechy krásné, Čechy mé“, kterou virtuózně na housle zahrála slečna Vopatová. Jí společnost tvořila skupina dětí, rovněž v krojích, nabízející v košíčcích koláče a placky.

Návštěvníci i obyvatelé obce, rodáci a příznivci tohoto krásného kraje, byli bohatě pohoštěni, v poklidu si mohli sousedsky popovídat u piva a setkat se u tak jedinečné příležitosti. Organizátorům a pořadatelům patří velký dík za krásné slavnostní odpoledne, z něhož si všichni odnášejí milou vzpomínku.

SPORTOVNÍ KLUB SLATINA

■ Jiří Fák

Fotbalový Sportovní klub Slatina (SK Slatina) patří k dosud neznámým spolkům, ať již na něj nahlížíme z hlediska dějin sportovních nebo dějin regionálních. O jeho krátké historii v podstatě vypovídají dva prameny. Prvním je stručná kniha zápisů z jednání SK Slatina¹⁾ a druhým sportovní rubrika regionálních novin Kralovický obzor.²⁾

Oficiálně byl Sportovní klub Slatina založen 8. října 1933, ale fotbal hráli jeho členové již krátce předtím, což vysvětluje právě z ustavujícího zápisu klubu: „Bylo to večer právě po vítězném zápase s dorostem S. K. Kožlany...“ Na tomto sezení ve slatinském hostinci „U Uhrů“ pak byl za předsedu klubu zvolen Fr. Stupka,

jednatelům Josef Šafránek, pokladníkem Karel Beran, sekretářem Gustav Machulda, hospodářem Václav Bézstarosti, trenérem A. Hrdina a klub měl dva týmy, přičemž kapitánem áčka byl V. Váňa a béčka K. Beran.³⁾

Ve sportovní rubrice Kralovického obzoru je první krátká reportáž ze zápasu SK Slatina proti Hlincům, který se odehrál 28. října 1933 (mimočodem je to jediná zmínka o hlineckém fotbalovém týmu) a Slatina jej vyhrála vysoko 7:0. Za Slatinu nastoupili: Sajler, Bézstarosti, Hrdina, Machulda, Beran, Toman, Šafránek, Vávra, Váňa, Galík a Tomeš.⁴⁾ Další zápas se odehrál 12. listopadu 1933 proti dorostu Kožlan a Slatina

*Slatina, fotbalový brankář Olda Sajler a obránci Mošťák-Šafránek a Pešek
(foto archiv Františka Šafránka ze Slatiny).*

zvítězila 6:2, jak uvedeno v komentáři, trochu tvrdou hrou a rychlou kombinací⁵⁾.

Na počátku roku 1934 klub obdržel dresy, které objednal u blíže nespecifikované pražské firmy. Hráči oblékali modrá trika s bílým límečkem a monogramem S. K. S., a bílé trenýrky. Brankář se, jak bývá zvykem, odlišoval červeným trikem a modrými trenýrkami. První informací o sportovním klání SK Slatina v roce 1934 známe z novin vyšlých 30. března. V zápase proti b-týmu SK Čistá sice Slatina vedla již 4:2, ale nakonec prohrála 4:5.⁶⁾

Z jarního programu je v novinách dále uveden zápas z 29. dubna 1934, který hrála Slatina v Kožlanech proti místnímu SK, ovšem s výsledkem 0:4.⁷⁾

Pro většinu fotbalových týmů bylo základem vlastní hřiště a ani ve Slatině tomu nebylo jinak. Již krátce po ustavení klubu, v lednu 1934 podali členové žádost obecnímu zastupitelstvu o nájem pozemku „Draha“, který by byl přeměněn na hřiště. Žádost byla nakonec, i přičiněním hráče klubu a současně člena obecního zastupitelstva A. Vávry, vyřízena kladně a pozemek byl SK Slatina pronajat na šest let za roční nájem 50 korun.

Pro fotbalové účely ale musel být jeho terén zplanýrován a srovnán a dále upraven, což trvalo celé jaro, ale: „Nakonec postavili jsme modro-

bíle natřené brány a nalajnovali hřiště vápnem.“⁸⁾ Slavnost otevření nového hřiště se konala 3. června 1934. Dopolední program vyplnil zápas místního SK proti SK Kočín, v němž domácí zvítězili 3:1. Odpoledne začalo průvodem obcí ke hřišti, které starosta obce slavnostně předal klubu. Hlavní částí programu byl pochopitelně fotbalový turnaj, kterého se zúčastnily vedle domácích hráčů, týmy Kočina, Zavidova a Kožlan. Výsledky jsou patrně z uvedené tabulky. Vítěz turnaje v novinách nebyl uveden,⁹⁾ ale při rovnosti bodů a remízovém vzájemném zápase by podle dnešních pravidel první místo obsadila SK Slatina díky lepšímu skóre před SK Kožlany (viz tabulka níže).

Hřiště pak fotbalisté, i podle zpráv v novinové sportovní rubrice, hojně využívali k dalším zápasům. 1. července zde hostili Učednickou besídku Kralovice a zvítězili nad ní 3:0. Za Slatinu tehdy nastoupili Vilda, Běhounek, Pešek, Fišer, Fišer (skutečně dva), Šafránek, Peterka, Vávra, Hrdina a Beran. Odvetný zápas se konal na podzim v Kralovicích a v něm naopak zvítězila Učednická besídka 4:1.¹⁰⁾

Na novém hřišti dále o pouti dne 6. července SK Slatina přivítala tým Střela Kočín a ač po první půli prohrávala, podle novinového zápisu i proto, že soupeř byl posílen o hráče z SK Babiná a Kralovic, tak zápas

X	Slatina	Kočín	Kožlany	Zavidov
Slatina	X	4:1	2:2	2:1
Kočín	1:4	X	1:3	2:0
Kožlany	2:2	3:1	X	2:0
Zavidov	1:2	0:2	0:2	X

Upomínka na otevření nového hřiště ve Slatině 3. června 1934 (archiv Františka Šafránka, Slatina)

nakonec skončil remízou 2:2, když za Slatinu skórovali Blecha a Fišer.¹¹⁾ I nadále ale Slatinští jezdili k zápasům do okolních obcí. 19. srpna 1934 zavítali do Podmokel, kde proti místnímu SK uhráli remízu 3:3. 7. října 1934 SK Slatina zvítězila ve Slabcích nad tamním SK 3:1, přičemž je v reportáži vyzdvihnout výkon brankáře Seilera, který: „měl šťastný den a schytl celou řadu dobře mířených míčů“.¹²⁾

Dne 8. září 1934 proběhla na schůzi klubu malá obměna členů i funkcionářů způsobená odchodem některých členů na vojnu. Sekretářem se

nově stal V. Bézstarosti, pokladníkem F. Uher a kronikářem O. Sajler. Kapitánem Ia týmu na dobu vojenského cvičení V. Váni byl V. Běhounek, Ib týmu O. Sajler a novým trenérem se stal M. Vávra.¹³⁾

V dalších dvou letech jsou informace o Sportovním klubu Slatina již velmi skoupé a omezují se jen na sportovní rubriku Kralovického obzoru. 5. května 1935 prohráli na hřišti v Kozlanech s místním SK poměrně vysoko 7:1. 10. června 1935 hrálo ve Slatině béčko kralovické Sparty a zápas skončil remízou 4:4.¹⁴⁾ V roce 1936 je uveden jediný výsledek, a to zápas proti kombinovanému týmu Sparty Kralovice hraný 6. července ve Slatině s výsledkem 1:2 ve prospěch hostů. Zajímavé je uvedení názvu slatinského týmu pod zkratkou F. O. R. D., kterou se ale nepovedlo rozšifrovat.¹⁵⁾

Ačkoliv se jedná o poslední v novinách uvedený záznam o SK Slatina nepředpokládáme, že by klub k tomuto datu zanikl. Dokonce lze uvažovat o tom, že fotbal se ve Slatině nadále hrál, protože sportovní rubrika Kralovického obzoru je od poloviny roku 1936 značně stručná obecně a v roce 1937 se v podstatě omezuje jen na zápasy kralovické Sparty. Klub ale na konci třicátých let 20. století pravděpodobně zanikl, protože když se v roce 1939 začalo uvažovat o vzniku oficiálního soutěžního Kralovického okrsku při Západočeské župě, SK Slatina se již jednání neúčastnil.

Poznámky:

- 1) Obecní úřad Slatina, Jednatelská kniha sportovního klubu S. K. Slatina.
- 2) Kralovický obzor, týdeník vydávaný Ferdinandem Šrekem v Kralovicích, sportovní rubrika z let 1923–1942. Údaje o SK Slatina se objevují v letech 1933–1936.
- 3) Obecní úřad Slatina, Jednatelská kniha sportovního klubu S. K. Slatina.
- 4) Kralovický obzor 1933/44.
- 5) Kralovický obzor 1933/46.
- 6) Kralovický obzor 1934/13.
- 7) Kralovický obzor 1934/18.
- 8) Obecní úřad Slatina, Jednatelská kniha sportovního klubu S. K. Slatina.
- 9) Kralovický obzor 1934/22.
- 10) Kralovický obzor 1934/26 a 1934/34.
- 11) Kralovický obzor 1934/27.
- 12) Kralovický obzor 1934/33 a 1934/40.
- 13) Obecní úřad Slatina, Jednatelská kniha sportovního klubu S. K. Slatina.
- 14) Kralovický obzor 1935/19 a 1935/23.
- 15) Kralovický obzor 1936/28.

UKRAJINŠTÍ STUDENTI NA STAVBĚ LIBLÍNSKÉHO MOSTU (1928)

■ Bohdan Zilynskyj

Už skoro celé století stojí v Liblíně železobetonový most přes Berounku, která byla kdysi i v tomto úseku označována jménem Mže. Do provozu byl uveden v září roku 1929 a stal se nezastupitelnou součástí siluety kraje na pomezí severního Plzeňska a Rokycanska. Jeho vzhled se příliš nezměnil a teprve v posledních letech stavba podstupuje nezbytné úpravy. Základní informace o historii i stavbě mostu shromáždil Karel Rom v článku, publikovaném ve sborníku *Západočeské archivy*, Plzeň 2010, s. 106–108.

Věnujme zde pozornost době okolností postavení mostu. Rád bych upozornil na skutečnost, že tuto důležitou mostní stavbu pomáhali vybudovat studenti Ukrajinské hospo-

dářské akademie v Poděbradech. Tato vysoká škola připravila díky finanční pomoci československého státu mnoho set příslušníků ukrajinské vojenské emigrace pro praxi v různých oborech. Patřila k nim i hydrotechnika a mostní stavitelství. Absolventem akademie se stal také ing. Valentyn Simjanciv (1899–1992), rodák z venkovské obce Velykyj Burluk v dnešní Charkovské oblasti – pocházel tedy z východní Ukrajiny.

Simjanciv se několik let, následujících po roce 1917, zúčastnil tehdy neúspěšné války za nezávislý ukrajinský stát. Musel odejít do emigrace a skoro celé čtvrtstoletí prožil v Čechách. Vystudoval už zmíněnou poděbradskou vysokou školu, konkrétně její hydrotechnické oddělení,

a v roce 1929 zde získal inženýrský titul. Po absolutoriu působil novopečený inženýr v různých místech Čech v řadě různých zaměstnání, kde mohl uplatnit aspoň část svých znalostí.

Aby se vyhnul zájmu sovětských orgánů o svou osobu nebo přímo deportaci do SSSR, odešel Simjanciv na jaře roku 1945 do americké okupační zóny v Německu. Po několika letech přesídlil do severní Ameriky, kde strávil zbytek života a snažil se uplatnit své výtvarné zájmy a schopnosti. Zemřel na východě USA ve známém městě Philadelphia tři roky po své devadesátce.

Simjanciv (jeho příjmení bývalo psáno i v podobě Simjancev) patřil k emigrantům, kteří se na sklonku života zabývali psaním vzpomínek. Napsal čtyři knihy memoárů - nás zde zajímá svazek „Studentski časy,“ napsaný v roce 1967 a vydaný o šest let později ve Washingtonu. Autor zde vzpomíná na poděbradskou etapu svého života, jehož nezbytnou součástí tvořily výjezdy na letní brigády. Našeho tématu se týká vyprávění na stranách 129–141, které bohužel nedoprovází žádný fotografický doklad. Z textu paměti něco málo přeložím a zbytek převyprávím.

Autor začíná své líčení slovy: „Poslední jaro a léto v Akademii... Už si nevzpomenu, kdo to tehdy všechno zorganizoval. Odjelo nás za prací asi dvacet snad ze všech fakult naší školy. /.../ Pracovali jsme na stavbě mostu přes malou řeku Mže kdesi na Plzeňsku. Most tvořily dva padesátimetrové oblouky, jejich výška přesahovala deset metrů - tak ně-

*Hrob Valentyna Simjanciva
ve Philadelphii, USA.*

jak si to vybavuji. Tuto stavbu realizoval ing. Dmytro Holovko, který patřil do první skupiny absolventů naší akademie z řad hydrotechniků.“ Dodejme, že ing. Holovko, narozený v roce 1897 v Kyjevské gubernii, absolvoval poděbradskou akademii v roce 1927.

Bezprostředním nadřízeným Ukrajinců, pracujících na liblínském mostu, byl starší mistr, nepochybně Čech. Jistě se jednalo o zaměstnance berounské firmy inž. Šterby, která stavbu realizovala. Simjanciv popisuje vztah obou mužů, kteří řídili práce, jako harmonický. Oba byli nároční, ale korektní ve vztahu k ukrajinským studentům, kteří pracovali všude, kde toho bylo zapotřebí: „Jako studenti hydrotechniky jsme měli

získat vysvědčení z uskutečněné praxe, museli jsme však pracovat jako dělníci. Tuším, že až ke konci našeho působení nám ing. Holovko poskytl několik dní na to, abychom si důkladně prohlédli plány mostu nebo si z nich i něco překreslili. /.../ Bylo s námi jednáno, jak to bylo dohodnuto, jako s obyčejnými dělníky - dělat jsme museli všechno.“

Simjanciv si po letech vybavoval všechny typy práce, kterými musel se svými kolegy projít. Jednalo se přivážení cementu i písku k míchačce, práce u ní a také o odvážení hotového betonu k šalování. Vše bylo komplikováno nedostatkem ochranných prostředků. Působení cementu na ruce i jiné části těla nebylo nijak příjemné, ale vše se podařilo překonat. Z dříve publikovaných údajů víme, že tyto práce byly uskutečněny v prvních třech týdnech roku 1928.

Studenti vydělávali za práci něco přes sto tehdejších korun týdně – podle autora to byl na tu dobu velmi slušný příjem. Protože v místě stavby nebylo příliš za co utrácet, mohl Simjanciv leccos ušetřit. Většinu peněz posílat každý týden na splácení dluhů, které předtím udělal v Poděbradech. Protože nejen prací živ je člověk, zmiňuje se autor i o trávení nedělního odpočinku (soboty byly pracovní). V úvahu přicházelo psaní dopisů, procházky nebo zlézání skal nad řekou. Autor je popisuje jako velmi strmé a porostlé maliním, ostružiním, trnitými keři. Část textu je věnována i popisu studentského ubytování v nedaleké obci.

Jak píše Simjanciv, tato ves se nacházela na plochem břehu s malým

spádem k řece, kdežto na druhém břehu se tyčil svah strmý, porostlý nahoře vysokými stromy – zde, směrem ke Kozojedům, studenti zkoušeli své lezecké schopnosti. Popis odpovídá poloze i dnešnímu vzhledu údolí Mže-Berounky u Liblína. Autor sice mluví o západním a východním břehu (ve skutečnosti šlo o severní a jižní), to však není rozhodující.

Jednou došlo ve volném čase i na společnou ukrajinsko-českou piknikovou výpravu k zříceninám nedalekého hradu – v knize není jmenován, ale skoro jistě šlo o Libštejn. Autor ve vzpomínce na toto zpestření pobytu studentů vyjadřuje svůj emotivní vztah k podobným zříceninám a jejich mlčenlivému svědectví. Autorův obdiv zároveň vzbudila česká péče o památky a udržování historické tradice s nimi spojené.

Simjanciv původně žil s několika kolegy v domku nedaleko budovaného mostu, nakonec se ale přestěhoval o něco výš, na místní „majdan“ (náměstíčko), do pokojíku přímo v místním hostinci. V paměti mu zůstal starší pan hostinský, asi šedesátiletý vdovec žijící se dvěma dcerami, které ukrajinskému studentovi uklízely pokoj. Nejspíše to byl pan Josef Brožík, doložený jako liblínský hostinský právě v tomto roce.

Do autorova pokojíku doléhal neodmyslitelný hluk ze sousední šenkovny, kde se scházeli k hovoru i zábavě místní obyvatelé včetně starosty. Simjanciv sám, jak přiznává, se vyznavačem piva nestal – byl to pro něj příliš hořký a slabý nápoj a, když na to přišlo, vzal zavděk spíše skle-

Liblín - most, 1. pol. 20 stol., pohlednice, sbírka muzea.

ničkou něčeho tvrdšího. Hostinec se stal také místem kulinárního experimentu – poté, co se nejednou mluvilo o boršči, vystoupil Simjanciv jako strůjce přípravy a ochutnávky této polévky v její neošizené, husté podobě - konkrétně se jednalo o boršč charkovský.

Úspěch vynaloženého úsilí byl zkomplikován nečekanou diskusí se specifickým znalcem východoevropského světa. Do hostince se totiž dostavil spolu s manželkou i dcerou nejménovaný plzeňský továrník, někdejší „ruský legionář“. Jeho úvodní komentář „zděs ruským duchem pachnět“ přítomné Ukrajince nemálo dopáčil. Boršč včetně přídatku ovšem hostovi z Plzně chutnal a během jeho konzumace vznikla příležitost k ostřejší diskusi o Rusech a Ukrajincích, resp. o rozdílech mezi oběma národy a zeměmi. Autor příslušný informačně-propagandisticko-agitační rozhovor po desetiletích zhodnotil takto:

„Jak by mohl ten ´chudák´ odolat

ostrozubé ´holotě´, která se za žádnou cenu nechtěla považovat za Rusy? /.../ Ach, ti Češi s jejich zamilovaností do všeho ruského! /.../ Bylo těžké onoho Čecha přesvědčit – to ´Rusko´ bylo jejich vírou, láskou i nadějí. Teď zpívají jinou písničku, když okusili kacapské (tj. ruské) bezuzdnosti na vlastní kůži. Poznali Rusy jako ty, kteří nutí jiné, aby právě je milovali. Slyšel jsem, že Češi teď Rusy vskutku nenávidí. Zda jim to jejich ´Rusko´ září ještě dnes, to nevím.“ To vše bylo napsáno ještě před srpnem roku 1968...

Na přelomu léta a podzimu 1928 odjela většina ukrajinských studentů zpátky do Poděbrad, ti z hydrotechnické fakulty však zůstali až do ukončení stavby. Posledním pracovním úkolem bylo nebezpečné odstraňování lešení zpod oblouků mostu. Tento nezbytný úkon sice ohrozil na životě jednoho ze tří zbylých studentů – vše ale dobře dopadlo. Stalo se dne 21. září 1928 a pak už zbývalo jen dokončení prací na obou předmostích.

Pamětní deska Valentyna Simjanciva ve Velkém Burljuku.

Studenti se už ale v tu dobu museli vrátit do Poděbrad a k učebnicím. Simjanciv popisuje jejich rozloučení s místem, kde strávili pracovní prázdniny, takto:

„Na závěr prací připravil ing. Holovko malé pohoštění. Kromě něj a jeho oknírovaného, náročného mistra jsme byli přítomni jen my tři zbylí studenti. Jídla a pití bylo dost. Upřímně jsme děkovali inženýrovi i mistrovi za jejich slušné chování. Poděkovali také oni nám za zodpovědný přístup k práci. Byl to hezký večer, při kterém padla hranice mezi inženýrem, mistrem a dělníky. My jsme tam pracovali nejen kvůli penězům, ale zajímali jsme se o všechno a práci jsme se vždy snažili udělat dobře. Tak nám to řekli i naši šéfové. Dostali jsme pochvalná potvrzení o naší praxi. Nejvíce jsem si ale zapamatoval slova mistra - tehdy mne vzrušila, protože byla vyslovena úplně otcovsky: ‘Chtěl bych, aby můj syn byl takový, jako vy, pánové.’ Byla to hezká slova na rozloučenou... Ing. Holovko nám tlumočil při předávání vysvědčení slova uznání také od šéfa firmy. Jsou to maličkosti, ale

na stará kolena si na ně člověk vzpomene...“

Je zvláštní, že jméno Liblín v příslušné partii vzpomínek ukrajinského autora vůbec nezaznívá. Po téměř čtyřiceti letech se vytratilo z jeho paměti, lokalizace místa stavby je však jistá. Přispívá k tomu i svědectví fondů někdejšího pražského Muzea osvobozenéckého boje Ukrajiny, uložených dnes v Národním archivu v Praze. Součástí menšího oddělení fotografií je také pět snímků, označených popiskou „Ukrajinci na stavbě mostu u Plzně (1928)“ – nacházejí se v kartonu 90.

Když jsem tyto fotografie asi před třiceti lety náhodou objevil, byl jsem velmi potěšen a vše bylo jasné – jednalo se o liblínský most. Souvislosti této záležitosti mi však po nějakou dobu unikaly. Teprve po nálezu memoárového svědectví, na který bylo nutno čekat ještě dlouho, mohl vzniknout tento článek.

Při psaní tohoto článku mne napadlo leccos. Ukrajínští dělníci v Čechách 1928 a ukrajínští dělníci v Čechách 2021. Některé průvodní jevy jejich pobytu se nemění, řada jiných přece jen ano. Také dnes najdeme v oblasti severního Plzeňska i Rokycanska množství Ukrajinců. Jak je patrné, navazují na hodně starou tradici, ač o tom jistě sami nevědí. Je potěšující, že se o ní dochovalo svědectví, které jsem tady zprostředkoval dnešním čtenářům a které je může přimět k zamyšlení.

Může k němu vést i rodinná historie hlavního hrdiny, který prožil zlomek svého mládí v Liblíně. Jeho syn Radomír (1930–2011) totiž zůstal

po květnu 1945 se svou českou matkou v Poděbradech a nenásledoval tedy otce do emigrace. Za změněných okolností se stal po roce 1989 na

řadu let místostarostou Poděbrad a svému otci tedy ostudu určitě neudělal...

VES HRADECKO A JEJÍ POČÁTKY

■ Petr Rožmberský

Ves Hradecko se nalézá 3,5 km severovýchodně od středu Kralovic a 3 km severozápadně od středu Kožlan vzdušnou čarou. Leží na Hradeckém potoce vlévajícím se posléze do Javornice. Usedlosti jsou seskupeny kolem čtverhranné návsi s velkým návěsním rybníkem. Východní strana pod hrází zůstávala nezastavěná.

První počátek vsi

Založení vesnice líčí regionální historik Václav Kočka. Podle něj se vesnice původně nazývala podle názvu zdejšího potoka – Studená. Byla prý založena poměrně pozdě, okolo poloviny 14. století, z podnětu majitele pozemků Fremuta ze Schonenhofu (Krásného Dvora), snad lokátorem Hrádkem. Fremut roku 1372 postoupil plaskému klásteru roční plat dvě kopy grošů od poddaných ve vsi Studené jinak Hradekdorf (tj. Hrádkova ves). Za jednu kopu si měli mniši koupit víno a sloužit zádušní mše ve výroční dny úmrtí Fremutovy manželky a rodičů. Druhou kopu dostanou až po Fremutově smrti, za což budou také za něj sloužit zádušní mši. Fremutovi synové toto nadání potvrdili roku 1387. Fremut a jeho synové byli „zavili“ Němci.¹⁾

Ve Studené / Hrádkově Vsi se usadil příslušník drobné šlechty. Roku

1385 po smrti faráře v Oráčově připadly pozemky ve vsi Lhotce jako odúmrtí panovníkovi. Soudně se je pokusil získat Ješek z Hrádkovy Vsi, ale neuspěl.²⁾ Václav Kočka předpokládal jeho sídlo, opevněný dvorec, „na chlumku otočeném potokem z jedné a vodotočinou z druhé strany“ (tomu by odpovídalo návrší na východoseverovýchodním okraji vsi s objekty zemědělské velkovýroby). Okolo roku 1890 se tu přišlo na staré zdivo a bylo nalezeno několik mincí tak zasažených korozi, že nebylo možné je blíže určit.³⁾

Hrádkova Ves připadla neznámo jak ke královskému panství Křivoklát. Za služby, které králi Zikmundovi v boji proti husitům prokazoval Aleš ze Šternberka, mu na úhradu dlužného žoldu dal Zikmund roku 1422 do zástavy křivoklátské panství. Už roku 1420 zastavil bratrům Libštejnským z Kolovrat Kralovice a další vsi plaského klášteřa.⁴⁾ Posléze se stali Kolovratové členy strakonické jednoty, zatímco Šternberkové příslušníky poděbradské jednoty. Šternberk postoupil les u Hrádkovy Vsi svému služebníkovvi, ovšem na les si činili nárok i Kolovratové a učinili „výboj“ do Hrádkovy Vsi, kde zajali dva lidi, vzali jim koně a loupili zde. V následujících pŕtčkách (do roku 1450, kdy byla strakonická

jednota poražena) byla ves vypálena, zpustla a zarostla. Místu se říkalo Hradecko; -cko nebo -sko jsou typické koncovky pomístních jmen v místech zaniklých vesnic.⁵⁾

Na Šternberky by měl upomínat náleží učiněný patrně také na výše zmíněném „chlumku“ – pečetní prsten s jejich znamením – hvězdou. Také majitel usedlosti čp. 49 narazil roku 1922 na staré zdivo.⁶⁾ Popisné číslo 49 dnes ve vsi neexistuje.

V roce 1454 král Ladislav zaplatil Šternberkům dluh a křivoklátské panství bylo navráceno koruně. Roku 1525 král Ludvík za věrné služby postoupil pustou ves Hrádkov (její pozemky) Martinu Kozlovcovi, majiteli statku Chříč, jako manství – v případě královny přítomnosti na Křivoklátské měl sloužit na hradě se dvěma koňmi. Aby měl Kozlovec z pozemků nějaký užitek, pronajal je kralovickým sousedům. Po jeho smrti roku 1538 byl pustý Hrádkov povolán jako královská odúmrť, kterou král Ferdinand I. postoupil (i s manskou povinností) svému oblíbenci Floriánu Gryspekovi z Gryspachu; nic nebyly platné protesty Kozlovcovy dcery Salomény. Roku 1542 byla pustina ohledána a byly vytčeny její hranice za pomoci sousedů z Kralovic a rychtáře z Kožlan; pozemky byly oceněny na 400 kop míšeňských grošů a postoupeny Gryspekovi.⁷⁾

V kaceřovském urbáři z roku 1558 se o pusté vsi Hradecku praví, že nezarostlé dědiny a louky, které po bývalé vsi zůstaly, jsou až na některé louky připojené ke dvoru Sechutice pronajaty purkmistru a konšelům (tedy městu) Kralovicím za roční ná-

Registra gruntovní pro ves Hradecko, založená roku 1696.

jem 50 kop míšeňských grošů. Výpovědní lhůta nájmu činí půl roku. Kdyby někdo s povolením vrchnosti zde ještě chtěl vyplenit, bude z toho platit zvlášť. Také k té pusté vsi náleží hodně lesů a porostlin, nad kterými jsou ustanoveni za hajné tři sousedé z Kralovic.⁸⁾

Pozemky pusté vsi Hrádkova zůstávaly v držení Gryspeků až do konfiskace kaceřovského zboží roku 1622 za jejich účast ve stavovském povstání. Tehdy byl zkonfiskovaný statek Kaceřov, město Kralovice a vesnice držené Gryspeky v zástavě postoupeny klášteru v Plasích. Mezi nimi se jmenuje i pustá ves Hrádkov, roku 1624 propuštěná z křivoklátského manství.⁹⁾

Druhý počátek vsi Historik Václav Kočka říká, že opat Ondřej Trojer dal roku 1684 na pus-

tině Hradecku postavit 18 usedlostí, které osadil poddanými z různých končin plaského panství. Uvádí jednotlivá jména osadníků, pozemky, které obdrželi, a jejich povinnosti vůči vrchnosti. Jako pramen použil „Registra gruntovní č. 163“,¹⁰ uložené dnes v archivu v Plasích pod inv. č. 290 a signaturou K 296. Zatímco pozemkové knihy (registra gruntovní) pro ostatní vsi plaského panství byly založeny roku 1684, pro ves Hradecko až roku 1696,¹¹ neboť v roce 1684 ještě neexistovala.

Podíváme se na hradeckou pozemkovou knihu podrobněji. Hned v úvodním zápisu je konstatováno, že ves Hradecko byla nově vystavěna roku 1686. Pro vystavěné objekty bylo nutné najít vhodné hospodáře, kteří jistě museli část polností vyklučit a zpočátku nebyli schopni platit feudální rentu. Proto asi byla „registra“ založena až po 10 letech, kdy už byla nová vesnice konsolidována. Jsou tu zapsány jednotlivé usedlosti a změny jejich majitelů v letech 1696–1791, tedy téměř za jedno století. Pro lepší orientaci si usedlosti, jak jsou po sobě zapisovány, očíslováme. První bude podána podrobněji, následující již zkratkovitě.

1) Grunt Václava Sinkule

Tato usedlost byla roku 1696 „prošacována“ (odhadnuta) několika rychtáři a konšely z okolních vsí na 150 kop míšeňských grošů. Na tento odhad „nastoupil“ Václav Sinkule ze vsi Babiny a složil 10 kop grošů závdavku a uvolil se platit ročně „vejruňky“ (splátky) tři kopy grošů. Od roku 1686 do roku 1698, tedy na 12 let,

byl opatem osvobozen od feudální renty, tedy od placení dědičného nájmu půdy (plat, úrok) a od panských i zemských robot. Od roku 1699 však bude mít povinnosti jako jiní poddaní. Stalo se za přítomnosti plaských úředníků, hejtmána pana Matyáše Tillingára ze Strádáně a purkrabího Jiřího Fremera. Následují zápisy o placení nejprve 10 kop závdavku a pak každoroční splátky po třech kopách do roku 1726. Za rok 1727 Vít Sinkule zaplatil také tři kopy, z nichž opat přijal dvě a jedna byla „otci starému puštěna“.¹² Tento úvodní zápis se často u dalších usedlostí doslova opakuje, mění se jména osadníků. Proto bude nadále velmi krácen.

Další zápis hovoří o přechodu Sinkulovského gruntu s povolením opata do rukou Václavova syna Víta roku 1726. Starý otec Václav „stoje při registrech gruntovních ohlášení učinil“, že pro sešlost věkem dále hospodařit nemůže, a proto odevzdává grunt se vším příslušenstvím svému nejmladšímu synu Vítovi i s povinností platit ročně „nápadníkům“ po třech kopách ročně, což Vít přijal. Následuje seznam „nápadníků“: Jeho Milosti panu opatu 54 kop, starému otci Václavovi 20 kop, Janovi do Kožlan 20 kop, po nebožtíku Jakubovi ženě Kateřině a dceři Markétě 20 kop, Kateřině Kolářové do Hadačky 16 kop, hospodář Vít si bude moci ponechat 20 kop, a to z celkové sumy k vyplacení 150 kop míšeňských (jde tedy o doplatek za usedlost, zajištění otce a dědičné podíly sourozenců). Dále je vyčteno, co nastupující hospodář Vít dostal: dva špatné tažné

koně, krávu, tažného vola, ročního a letošního volíka, dvě ovce, okovaný vůz, dva železné pluhy, dvoje brány, velký a malý řetěz, sekeru, motyku, obilí v slámě (nevymláčené) – pšenice tři, žita 10, ječmene čtyři a ovsa 16 mandelů a dva věrtele hrachu. Otec si vymínil výminek: byt ve dvoře (hořejší komoru nad sklepem) a výtěžek z určitých pozemků jako stravu. Hospodář Vít bude povinen ho po smrti nechat řádně pohřbít a za to dostane ještě jednu krávu; co po otci Václavovi zbyde nábytku, šatstva a obilí, mají si rozdělit všichni dědici. Stalo se za přítomnosti velebného pana pátera Desideria a ředitele hospodářství a purkrabího Jiřího Slance. Opět následují zápisy splátek a kontribuce. Vít zaplatil naposledy roku 1760, od roku 1761 platí vdova Mariana a v letech 1767–1789 Jiří Sinkule.¹³⁾

Evidentně chybí samostatný zápis o převzetí gruntu Jiřím Sinkulem, avšak zmiňuje se o tom následující zápis na Sinkulovský grunt (čp. 22) z roku 1790. Praví se tu, že po Vítově smrti před 23 lety na živnost nastoupil nejmladší syn Jiří, který nyní žádá u vrchnostenského úřadu, aby mohl pro „zkázu svého zdraví“ a nemožnost dalšího hospodaření odevzdat živnost jedinému synu Janovi. Žádosti bylo vyhověno úředníky Nadačního fondu spravujícími zrušený plaský klášter a Janovi byl otcem odevzdán grunt v ceně 150 kop. Měl ještě něco málo zaplatit „starým nápadníkům“ (150 kop za usedlost opatovi již bylo zapláceno), především však novým nápadníkům (dědicům) ještě po Vítovi, celkem 150

kop míšeňských grošů. Nový hospodář Jan dostal od otce tři voly, dvě krávy, dvě jalovice, šest ovcí, svini, devět slepic, husu, vůz, dvoje brány, dva pluhy, osm řetězů, dvě travní kopy a další neuvedené hospodářské nářadí. Otec Jiří si pro sebe a svou ženu vymínil byt s hospodářem – dvě komory (navenek v rohu a uprostřed dvora), chlév a půdu nad ním, sýpku nad komorou navenek, ročně po strychu pšenice, ječmene a ovsa, sedm strychů žita a hrách, slámu, seno a otavu. V případě úmrtí jednoho z rodičů budou dávky sníženy na polovinu. Nový hospodář bude povinen dvěma sestrám dát výbavu podle možnosti a každé dát krávu, jalovici a dvě ovce. Dále se zavazuje všechny na grunt připadající zemské a vrchnostenské povinnosti, ať peněžité nebo robotní, též i obecní břemena každý rok vykonávat. Následovat měly podpisy Jana Sinkuleho a svědků – rychtáře a jednoho koňšela. Místo nich jsou tu tři křížky.¹⁴⁾ Tři křížky místo podpisu se vyskytují i v případě ostatních statků.

2) Grunt Pavla Jakeš

Roku 1696 jako grunt č. 1. Pavel Jakeš, původem ze Sedlce, naposledy zaplatil roku 1718. V letech 1720–1747 platil Vávra Jakeš, který tu po smrti rodičů jakožto jediný syn hospodařil, ale Jakšovský grunt mu byl oficiálně připsán až roku 1755. Vavřinec měl platit splátky na grunt, kontribuci a vyplácet dědice. Dostal 2 tažné koně, krávu, vůz, starý pluh a jiné věci. Na gruntu lpí 3 dny týdně roboty s potahem a v létě celý týden pěší roboty momentálně při týneckém proboštví. Roční úrok (plat vrch-

nosti) činí 2 zlaté 20 krejcarů. Vavřinec/Vávra platil do roku 1768, pak v letech 1773 a 1774 Tomáš Jakeš, 1781–1788 Vávra Jakeš a roku 1790 zaplatil Tomáš Jakeš.¹⁵⁾

3) Grunt Jiříka Čecha

Roku 1696 jako grunt č. 1. Navíc se dozvídáme, že sestával ze světnice, domu, komory a chléva. Jiřík Čech pocházel ze Všehrd. Platil splátky do roku 1728, roku 1729 zaplatil Matěj, roku 1730 vdova Kateřina a pak v letech 1731–1747 Matěj Příbyl. V roce 1755 byl Čechovský grunt postoupen zápisem v pozemkové knize Matěji Příbylovi z Rakolusk. Přitom se dozvídáme, že Jiříkova dcera Kateřina se jakožto dědička provdala za Matěje Hynka a měla s ním tři děti. Matěj Hynek byl ve dvoře pacholkem, nikoli hospodářem a zemřel nedlouho před Jiříkem Čechem. Kateřina se znovu provdala za Matěje Příbyla, jemuž byl nyní grunt v hodnotě 100 kop připsán. Má v uvedené sumě vyplatit dědice. Dostal potah, krav a jiných potřeb k hospodaření, jak náleží. Robot a úrok jako u gruntu 2. Splátky platil Matěj Příbyl do roku 1790.¹⁶⁾

4) Grunt Martina Šifnera

Roku 1696 jako grunt č. 1. Martin Šifner pocházel ze vsi „Lauben“. Martin platil do roku 1717, v letech 1718–1747 platil Ondřej Šifner. V roce 1755 byl Šifnerovský grunt připsán Jakubovi, nejmladšímu Ondřejovu synovi, neboť otec „tuzé věkem sešlý jest“, a to v trhové ceně 132 kop grošů. Následuje výčet dluhů a částky připadající starým a novým dědicům, celkem se rovnající ceně nemovitosti. Spolu s gruntem dostal Jakub

2 koně, vola, krávu, jalovici, ovci, svini, 5 slepic, vůz, dva pluhy, dvoje brány, sekeru, motyku, pilu, 2 řetězy, železný kamnovec a jiné věci. Otec Ondřej s manželkou si vymínili byt a komoru přes dvůr, chlív, kousek stodoly, 2 strychy polí, záhon na zeli a loučku, které jim bude obdělávat nový hospodář. Na gruntu je ještě syn Mikuláš; kdyby se neoženil, má po smrti rodičů užívat jejich výminek. Robot a úrok jako u gruntu 2. Jakub Šifner platil dále splátky v letech 1759–1789. Poslední zápis na Šifnerovský grunt (čp. 2) z roku 1790 je o odstoupení Jakuba pro sešlost věkem a nemoc a nastoupení Roberta Šifnera. Cena gruntu byla 131 kop grošů, v uvedené sumě měl vyplatit staré i nové nápadníky. S gruntem přebírá 2 voly, krávu, 3 ovce, vůz, 2 pluhy, 2 brány, kosu, 4 řetězy a jiné věci. Otec si vyžádal za výminek byt s hospodářem, komoru a chlív přes dvůr a též starou světničku tamtéž a také roční dávku viktualií. Po smrti jednoho z rodičů budou dávky sníženy na polovic. Syn musí v případě vdání svých dvou sester každé dát krávu a ovci. Robert Šifner zaplatil splátku za rok 1790.¹⁷⁾

„Lauben“ identifikuje Václav Kočka jako Lubno, příslušenství proboštví plaského kláštera v České Lípě.¹⁸⁾ Dnes se ves jmenuje Loubí a nalézá se 10,5 km jihojihovýchodně od České Lípy.

5) Grunt Daniela Langera

Roku 1696 jako grunt č. 1. Daniel, pocházející z „Lauben“ (viz výše), splácel v letech 1696–1726, pak platil Jan Langer do roku 1747. Další zápis o Langerovském gruntu je z roku

1755, kdy přecházel do rukou Arnolda, nejmladšího syna Jana Langra, který zemřel před třemi lety. Již ženatý Arnold měl splácet opatovi koupené dříví k palivu, kontribuci, nároky dědiců/nápadníků po Danielovi a po Janu Langrech, celkem 117 kop 9 grošů. S gruntem dostal 2 koně, 2 krávy, jalovici, volíka, 2 pluhy, vůz, 2 brány, sekeru, 2 řetězy, svini, 6 ovcí, 5 slepic a ostatní dle potřeby. Od smrti otce do teď držel grunt Arnoldův bratr Antonín, ale nebyl ženatý; proto grunt předán Arnoldovi. Robota a úrok jako u gruntu č. 2. Arnold platil splátky v letech 1756–1767. Další zápis z roku 1781 hovoří o přechodu Langerovského gruntu do rukou Josefa Levého. Arnold Langer totiž vyměnil svůj grunt s Froanusem Uhrem za jeho chalupu. Uher pak na gruntu hospodařil do roku 1774, a to tak, že toho roku, když už nic neměl a dobytek i nářadí projedl a prodal, hradbu a dříví ze stavení skoro všecko spálil, zjara odešel a dvůr zanechal pustý a prázdný. Vrátil se až další rok na podzim. Vrchnost však rozhodla opatřit grunt dobrým hospodářem a odevzdala pustý statek Josefu Levému. Ten měl uhradit dosud nezaplacené splátky

ve výši 80 kop grošů – v této sumě mu byl prodán. Roční plat byl stanoven na 2 zl. 20 kr., robota, patrně pro ulehčení jeho situace, nebyla stanovena. Josef Levý platil splátky v letech 1782–1787 a pak Langerovský grunt (čp. 4) roku 1790 postoupil synu Mikulášovi pro stáří a sešlost v sumě 80 kop 30 gr. Splátky v téže celkové výši měl platit vrchnosti, starým a novým nápadníkům. Dostal 2 voly, krávu, 5 ovcí, 4 slepice, vůz, pluh, 2 brány, 4 řetězy a jiné nářadí. Josef si pro sebe a pro manželku vymínil byt, komoru, chlév a půdu a stravu při jednom stole. Kdyby nechtěl, má rodičům dávat určité množství od každého obilí a hrachu, slámy, sena a otavy. V případě úmrtí jednoho z rodičů polovici. Sestře má Mikuláš vypravit náležitou svatbu a vyplňovat všechny povinnosti váznoucí na živnosti jako platy a roboty. Mikuláš zaplatil splátku za rok 1790.¹⁹⁾

Václav Kočka uvedl, že statek propil, ploty spálil, dobytek prodal a utekl Arnold Langer. Jak jsme však výše ukázali, byl to Florián(?) Uher.

pokračování příště

Poznámky:

- 1) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 140–141.
- 2) Friedrich, G. (ed.): První kniha provolací desk dvorských z let 1380–1394. In: Archiv český XXXI. Praha 1921, s. 95.
- 3) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 141.
- 4) Sedláček, A. (ed.): Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480. Praha 1914, s. 125, 135.

- 5) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 142–143.
- 6) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 141.
- 7) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 142–144.
- 8) Prusík, F. X. (ed.): Urbář panství kaceřovského z r. 1558. In: Věstník Královské české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-filologická 1896. Praha 1897, s. 24; Vorel, J.: Kaceřovský urbář z r. 1558. Reedice díla cit. v pozn. 8. Mariánská Týnice 1972, s. 20.
- 9) Bílek, T. V. (ed.): Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I. Praha 1882, s. 128.
- 10) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 145–146.
- 11) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296 – Registra Gruntowni Wsy Hradeczko 1696–1791. Dostupné na: <http://www.portafontium.eu>.
- 12) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 2–3.
- 13) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 3v–7.
- 14) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 7v–9.
- 15) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 26–29.
- 16) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 50–53v.
- 17) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 73–78.
- 18) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického I. Kralovice 1930, s. 30, 145.
- 19) Státní oblastní archiv Plzeň, fond VS Plasy, inv. č. 290, sign. K 296, fol. 123v–127 v.

OBSAH

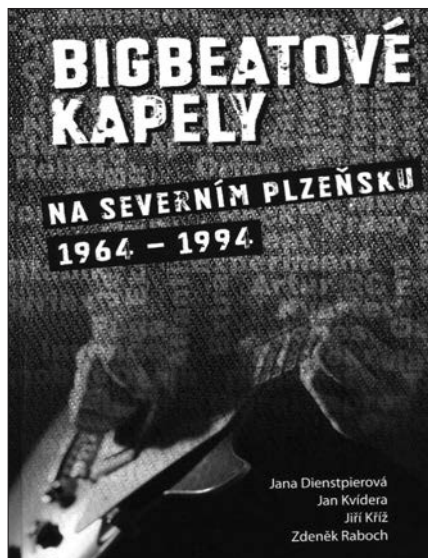
Úvodem	3
Předplatné a otevírací hodiny v knihovně	3
Události obrazem	4
Nová kniha o Václavu Levém	5
<i>/Radovan Lovčí</i>	
Autobiografie Josefa Vovese v češtině	7
<i>/Radovan Lovčí</i>	
Nová kaplička v Bučku	9
<i>/Irena Bukačová</i>	
Sportovní klub Slatina	11
<i>/Jiří Fák</i>	
Ukrajínští studenti na stavbě liblínského mostu (1928)	14
<i>/Bohdan Zilynskyj</i>	
Ves Hradecko a její počátky	19
<i>/Petr Rožmberský</i>	

ADRESA REDAKCE

Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice čp. 1
331 41 pošta Kralovice, telefon: 373 396 410, 373 397 393
e-mail: info@marianskatynice.cz
www.marianskatynice.cz
www.facebook.com/marianskatynice

Ilustrace na obálce: Čoubův mlýn, děvčata na zahrádce u altánku (dobový snímek zápujčila p.Šťastná ze Strážiště).

Publikace k prodeji

BIGBEATOVÉ KAPELY NA SEVERNÍM PLZEŇSKU 1964–1994

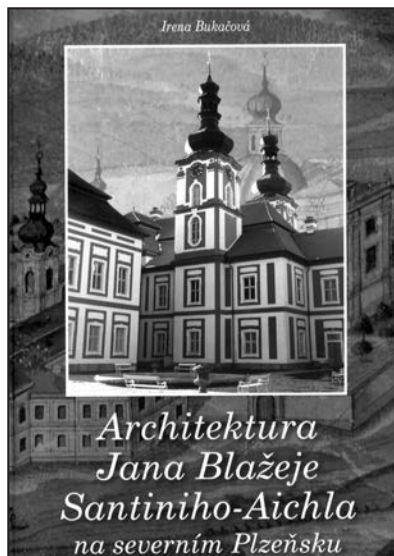
Atoři: Jana Dienstpierová, Jan Kvídera, Jiří Kříž, Zdeněk Raboch
První souborné vydání historie bigbitové hudby, jejíž počátek sahá v regionu severního Plzeňska do roku 1964 (Orion Beat v Kaznějově nebo Weeping Spekters v Druztové).
96 stran, 1. vydání, 2018
Cena 250 Kč

PAMĚŤ KRAJINY I–VIII

Texty Irena Bukačová, Jiří Fák
Cena za každý díl: 250 Kč

STOLETÉ PROMĚNY KRALOVICKA

Texty: Irena Bukačová, Jiří Fák
Časosběrný pohled nepreferuje žádný ideologický či ekologický pohled na minulost. Interpretuje jedinečně

situace lokalit, vypovídá o stoletém vývoji regionu Kralovicka. Kniha doprovázela stejnojmennou výstavu v refektáři muzea.

Cena 230 Kč

ARCHITEKTURA JANA BLAŽEJE SANTINIHO AICHLA NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

Text: Irena Bukačová
Více než dvoustránková publikace sestává z podrobného zpracování deseti architektonických památek.
Cena 299 Kč

ŠKODA LÁSKY - Druhá světová válka na severním Plzeňsku

Texty: Irena Bukačová, Miroslav Hus, Karel Rom
Druhé rozšířené vydání
Cena 349 Kč

Další nabídka knih na: www.marianskatynice.cz

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

- čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska -

Vydává M & G v Mariánské Týnici. Redaktor Václav Podestát.

*Adresa redakce: Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici,
331 41 Kralovice, tel.: 373 396 410, e-mail: info@marianskatynice.cz, IČO: 368 563.*

Registrováno Ministerstvem kultury České republiky MK ČR E 12301.

Cena jednoho výtisku pro předplatitele 10 Kč, roční předplatné 40 Kč a poštovné.

Vychází 4x ročně. ISSN 1801-0032.